

Balázs Attila

Tarzan Szenttamáson

Jött, széles mosollyal, szőkén, ahogy szokott, R. V., s mondta, nagyon eltikkadt holmi hülye vásárlásban, ezért igyunk meg valamit. Nem szereti a shoppingolást, de muszáj. Egyetértettem azzal, hogy muszáj. Természetesen azzal is, hogy igyunk meg valamit. Én sört, ő bort. A Pest oldali Építész pincére esett a választás annál az egyszerű oknál fogva, mert az volt a legközelebb. Egy ugrásra, mondjuk: kettőre. Nincs különösebb köze a történethez, de jó tudni, hogy az Építész rendelkezik az egyik legszebb, borostyánnal befutott kis udvarral a fővárosban, ahol egy számomra mind ez idáig bámulatos, és elsőre megmagyarázhatatlan szobor látható: erősen kopaszodó, térden csúszó-mászó, szemmel láthatóan elesett ember mohón szívja egy telt idomú anya tejtől dagadó kebelét, míg a nő karjában aprócska, pampuskás csecsemő rúgkapál. Első pillantásra megdöbbenett ennek a pimasz öregnek a pofátlan cselekedete, aki a riadt kisbabát félrelökve veti magát mohón a kínálkozó bimbóra, aztán kevésbé. Mert lassan mégiscsak lejött, nem valami olyasmiről akar itt szó lenni, mint abban a híres-neves bibliai sztoriban, melyben Zsuzsannát meglesik a vének, nincs itt semmi szex, nem az a szándék, az öreg tényleg éhes. Inkább ő lenne az a nyomorék koldus vagy rab, akit Mária Terézia anyánk, örökké pluszpoénokra vadászva, egyszer nyilvánosan megszoztatott az utcán. Legalábbis a legenda szerint. Vagy inkább a trójai legendáriumból az ősi változat? Mindegy, mert:

R. V.-t, olybá tűnt, nem ragadta magával e szoborbabás elbeszélésem. Félig leeresztett pillái alól sandított körbe, de valahogy távol mindentől, mintha az egész nem érdekelné, csak az a kis vacak bora. Anyatejként szopogatta, ahogy az ide illik, ebbe a szövegkörnyezetbe. Nem akartam zaklatni, hallottam, milyen borzasztó dolog történt vele, amit ha írásba foglalna, az olvasó joggal mondaná: *ne már!* Olyasmi, mint az a pár évvel ezelőtti borzalom, amikor egy ifjú pár a kíséretével Szentendrére kocsikázott, ki a Szerb étterembe, megünnepelni a végre beteljesült álmot. (Az eljött fergeteges boldogságot.) Közben valamely oknál fogva egyik részük visszazáguldott Pestre valamit még elintézni. Bonyodalom lehetett a dologban, mert sokáig nem indultak vissza. Villámzó tavaszi zápor lepte meg őket később Szentendre határában, a megrettent sofőr rátaposhatott a fékre, mire a jármű megperdült, áttért az út másik oldalára, ahol frontálisan ütközött az őket Szentendrán már nem váró, visszaindult menet első kocsijával.

A koszorúk ma is ott láthatók az út szélén.

R. V.-vel meg mi volt? Nos, az volt, hogy magyar üzletemberek társaságában a Vajdaságba utazott volt tolmácsolni. Épp a saját falujába, ahol az ottani más ajkú partner szívélyesen fogadta őket. Szívélyesség ide vagy oda, lehűlt a levegő (ott is eső esett?), R. V. pedig fogta magát, hazaugrott kabátért. Mire visszaért, már lezajlott a vérfürdő, mely egy nézeteltérés folytán következett be az üzletfelek között, s mely ugyancsak borzalmas, dramaturgiaiailag is nehezen megemészthető eseményben a kétfajú magyar fél golyó általi halálát lelte. Tehát R. V.-t az Úr egy orkánkabát segítségével megmentette, de egész pontosan mégse mutatta meg az Úr, mi a további szándéka vele. Vagy igen? Miután mégis megpendítettem a dolgot, R. V. csak annyit mondott az ügyről, ha jól emlékszem, hogy a gyilkos megúsza, mert beszámíthatatlannak találták, ilyesmi. Akkor megint egy sor hallgatás jött részéről, majd hirtelen felcsillant a szeme. A következő jutott eszébe, amit némi tömörítésre törekedve én – mindez egyenletlenül eloszló rémség után – elmondani próbálok:

Ő, miként ma is, ha nincs épp Belgrádban, a Kőrösi Csoma sétányon lakik, kinn a 14. kerületben, ahol éjszaka sokáig ül emeletén, a számítógépe mellett, ír ezt-azt, amit éppen ír, miközben kilát az ablakon. Jól látja a szemközti házat, melynek zugaiban más emberek élnek, halnak; főznek, horkolnak (mit még?) – alkotnak? Úgy mesélte, egyszer arra lett figyelmes, aztán folyamatában észlelte ugyanazt, hogy szemben valaki úgyszintén hajnalig égeti a lámpát. A függönytől nem jól látszik, de kivehetően zömök férfi az illető, sebesen püföli az írógépet. Néha tölt egy üvegből nagyobbacska pohárba, majd jól meghúzza. Nem lögyböli a szájában, egyből lenyeli, szív egy slukkot, ír tovább. R. V. úgy képzelte, rémtörténeteket ír ily lendülettel, zombi módjára a szemközti szomszéd, aki néha abba-hagyta munkáját, az ablakhoz ment, és sokáig úgy állt ott, mint valami szellem a túll mögött. Csak nézett kifele, ám soha nem húzta félre a függönyt. Félt volna, hogy meglátják, lelövik? Ki tudja.

R. V. úgy érezte, őt bámulja, s kissé beleborzongott. Azért is talán, mert megint valahová messzire került tőle az orkánkabátja. A fűtés meg silány volt éppen?

Akkoriban én, gyászos, méltánytalannak érzett kirúgatásom előtt, még olyan helyen dolgoztam, ahol bőven igényelték a minőségi irodalmat, és nagy érdeklődés mutatkozott a háborús körülmények folytán a Vajdaságból ugyancsak az anyaországba emigrált híres prózaírónk, G. N. iránt. Ismertem őt, főnököm is volt amott egy ideig, hasonló helyen, kedves feleségével is dolgoztunk együtt, humorista apámmal barátok voltak, nem volt nehéz beszereznem az új telefonját. Nem is szabódott sokáig, csak arra kért, várjak picit, amíg befejezi az általa inkább családregénynek tekintett, rég megkezdett történelmi trilógiáját, aztán eljön a mi napunk.

Természetesen hagytam, akadt mit tennem nekem is, múltott az idő, tényleg eljött a mi napunk. Amúgy egy átlagos hűvös délután. Stúdióhoz nem volt kedve, kismagnóval elmentünk az Építész pincéjébe. Konyakot kért, arcát félig takaró sötét szemüveggel-szemüvegben ült, végig le nem vette, bár a ballonkabátját igen. A szemüvegért elnézést kért azzal a magyarázattal, hogy begyulladt a szeme. Egy pillanatra, amikor úgy esett a fény, láttam, hogy nagyon duzzadt a szemhéja. Az én arcom meg puffedt, gondoltam, ez van, ez lehet, csak a beszélge-

tés rendben legyen. Csordogáljon itt nekem az, aminek kell, míg az öreg mókus haver odakinn hosszú ültében kiszívja a kőtejet.

Nos, az a nap a miénk volt, tényleg. G. N. eléggé gyorsan belendült, miután vastag füstfelhőbe burkolóztunk. Kedvvel mesélt, hangosan, ízesen és tagoltan arról, hogy ő valóban sokat írt szülőhelyéről, Szenttamásról. Főleg úgy, hogy néhány művéről, ahol nem is Szenttamás a helyszín, azokról is úgy vélték, hogy az. Nem hadakozott ellene. Mint később elmondta, a mesék, visszaemlékezések java része úgyis onnan származott, az ottani öregektől hallotta összesüket, mert illemmel és türelemmel végig tudta hallgatni őket, hát legyen! Csupán meg kellett a sztorikat jól jegyezni, aztán írói trükkkel vagy hozzáad vagy elvesz belőlük az ember, ennyi. Erről a *trükkösködésről* nem akart beszélni bővebben. Különben is úgy mesélt, ahogy a prózája ömlött belőle. Ahogy e sorok írója hallotta valahol, vagy maga találta ki: mielőtt az esszé megölte volna a regényt. (Tetszetős, persze, de csak részben igaz, azonban a kérdés további boncolgatása ez esetben felesleges.)

Beszélt itt még hévvel Szenttamás magyar részeiről, a Zöld utcáról, a Tuki-dombról; Rózsamézőről és a Virágos katonáról. Sokféléről. Sokat rendeltünk, sokat fizettem, azonban így volt rendjén. (Latroknak nem játszottunk.)

Második alkalommal kissé fáradtabban ért oda. Mondta, nem tehet róla. Annyit ír, mint soha életében. De nem álmodik már börtönről, ha néha didereg is, mint az ember jéghegyen, szalmakalapban. És már nem csak Szenttamáshoz kötődött, hovatovább nem csak a Vajdasághoz, hanem az egész világhoz. Sajnos a magnóból kiment a batri. Szebben szólva: lemerült az elem. Elem nélkül folytattuk még kötetlen, nagy terjedelemben. Elemünkben. Természetesen megint nagyot fizettem. (Hülye vagyok, hogy ezt említem, de a gyarlóság mindennél erősebb.)

Harmadszorra jómaga is egészen lemerült. Tulajdonképpen már úgy érkezett. Ha a szemüveg ugyanúgy állt is rajta, a ballonkabát mintha némelyest összement és megroggyant volna. Ambátor még mindig visszajött a kedv, amikor arra terelődött a szó, hogy például a történet sodra. Meg hogy miként fedezte fel magának az irodalomtól távoli szakmát tanulva anno Jókait, nyomában Mikszáthot és Móriczot, majd a tanszéken végül Hemingwayt, Steinbecket, Faulkner meg a többit. (Közben Krebbs volt a sör, bor a Gallai.) Elmesélte, hogyan művészkedett első regényével még rég avantgárd folyóiratnál, aztán arról az útról letett. Határozottan felfelé ívelt a hangulata, amikor arra folytatódott az eszmecsere, hogy mindezek előtt ponyvaregényeket olvasott. Olyanokat, mint a *Sárga rém*, meg mint a *Seriff csillaga*. Falta a ponyvát, mert az volt fellelhető. Apja nem gyűjtött könyveket, mihasznának tartotta az irodalmárokat, magát az irodalmat. A ponyvát padláson találta, a Tarzant pedig moziban nézte.

Ahogy fogalmazott, a Tarzant filmen olvasta, bár Szenttamáson nem volt olyan egyszerű elmenni moziba. Miért? Mert a mozi a kisvárosnak a szerb részében volt. Ha oda magyar gyerekek elmentek, akkor azzal eleve számolni kellett, ha a film előtt még nem is, de a film után okvetlenül verekedés lesz. Minden Tarzanzhoz ilyen pluszélmény kapcsolódott. Egyébként szerinte a filmekben általában sok mindent rosszul tudtak. Tersánszky írta meg: sosem értette, hogy

például a vadnyugati mozikban hússzor szájon vágják egymást, aztán mindig felugrottak. Az ő apja egyszer ütött meg embert, az meg belehalt.

Erőszakos, véres kezű hősével, Török Ádámmal úgy zárta az asznapi interjú-részt, hogy ha megírta volna mindazt, amit Török Ádám cselekedett, akkor kissé olcsó rémtörténet-sorozat kerekedett volna belőle. Különben ő nem a Tarzan-filmekből, hanem az életből vette, hogy jól orrba kell ütni az illetőt, mert az fáj legjobban. Akkor annak könnybe lábad a szeme, igazán nem lát, és akkor még egyszer orrba kell verni, utoljára, esetleg állon, mert akkor leül, és kész. Az életben ez így néz ki. (Puskáról-pisztolyról nem esett szó.)

Bár negyedik alkalmat is megbeszéltünk, G. N. nem jött többé. Se kabátban, se nélküle. Elfoglaltságára hivatkozott, hogy majd, majd. Valaki azt mesélte, látta őt. Valami távolabbi fellépésre igyekezve húzta maga után a kis nyiszorgó kerekű málháját, de már annyira fáradtnak tűnt, kiégettnek, hogy nem igazából lehetett vele szóba elegyedni. R. V. pedig azt fűzte hozzá, hogy amikor végül rájött, ki a szomszédja, párszor még találkoztak és csevegtek is. Koccintottak, pertuztak. Utólag tudta meg, hogy a Virágos Katona kórházba került, aztán meg azt, hogy a kárókatónak nem jönnek többé. (Sortűz egy fekete bivalyért.)

És még ezt fűzte hozzá R. V.: Tudod, azt hallottam, a szegedi kórházban, ahová került, amikor ott az ápolónő kérdezte, kérne-e valamit, azt mondta, egy kis konyakot, nővérke, ha még lehetne.

Ha akkor kap, lehet, Gion Nándor ma is él, mondtam. Vagy csak gondoltam. Szavaira Radics Viktóriának nem, csak az összevont szemöldökére emlékszem.